

Radovan Milić, Zavod za planiranje
beograjskega ljudskega odbora

Nov način razdelitve in ljudski odbori

Nov način razdelitve skupnega dohodka gospodarskih organizacij bo nedvomno pomenil krepitev materialne osnove samoupravnosti ne samo kolektivov, temveč tudi krajevnih organov oblasti. Potrebno je poudariti, da bo ta krepitev v veliki meri odvisna od kvantitativnih odnosov v razdelitvi sredstev na področju komune, prav tako pa tudi od stvarnih sredstev. Izhajajoč iz tega, da bo predlagani sistem razdelitve trajnejšega značaja, je komuna z novimi instrumenti zainteresirana za razvoj gospodarstva na svojem področju, kajti s tem se bodo krepila tudi sredstva komune in samo gospodarstvo komune (s porastom sredstev pri gospodarskih organizacijah). Zdi se nam pa, da ta zainteresiranost komune ni s predlaganim sistemom razdelitve izpeljana do kraja. Načelo enakih meril je prišlo bolj do izraza, kakor bi bilo to zaželeno.

Izkušnje iz l. 1955, ko so ljudski odbori v znatni meri s svojimi instrumenti določali razdelitev sredstev, ki so jih ustvarile gospodarske organizacije, kažejo, da v naših razmerah komuna ne more biti pretežni regulator na tem področju, ker pride tako do neizenačenosti sistema, do določene nestabilnosti, neenakih pogojev v razmerju do konkretne gospodarske organizacije in tudi do precejšnjega vmešavanja komun v poslovanje gospodarskih organizacij. Kljub temu je treba komuni pustiti določene pravice in možnosti, da vpliva na razdelitev sredstev gospodarskih organizacij, da vpliva na razmerje med osebno in splošno potrošnjo na svojem področju.

Mnenja smo, da celo niti alternativa tretjega odstavka 10. člena ni v tem smislu zadostna. Bolj smotrno bi bilo z zakonom določiti okvire, v katerih bi ljudski odbori sami določali razdelitev na osebno in splošno potrošnjo. Spoštujoč načelo samostojnega odločanja kolektiva glede razmerja v razdelitvi med osebno potrošnjo in skladi podjetja (predvsem sredstev, ki so namenjena za investicije) bi bila komuna bolj sposobna, da bi s politiko obdavčevanja osebnih dohodkov v določeni meri usmerjala tudi sredstva v sklade podjetij, kar bi bilo v sedanjih razmerah tudi zaželeno.

Enako je treba sprejeti tudi alternativo, da se tarifni pravilnik gospodarske organizacije sprejema ob sodelovanju ljudskega odbora (in sindikalne organizacije), s čimer se omogoči komuni, da preprečuje odvečno in škodljivo preplivanje kadrov na svojem področju.

Razen večje sigurnosti (zaradi trajnejšega učinkovanja) samega sistema razdelitve bi bilo potrebno komuni nuditi več sigurnosti v razdelitvi sredstev. Z zakonom bi bilo treba ločiti sredstva zveze od sredstev ljudskega odbora (prispevek proračunom) podobno kakor je to izvedeno pri razdelitvi sredstev za splošne družbene potrebe s tem, da bi morali tudi tu določiti meje, do katerih gre lahko republika pri določanju svojega deleža.

Končno bi bilo treba v vsakem primeru vnesti v zakon posebno določbo, da pripadajo v mestih, ki so razdeljena na občine, pravice občinskega ljudskega odbora ljudskemu odboru mesta oziroma prenesti mestu, da del pravic, za katere misli, da je potrebno, prenese na občine,

ker terja enotno mestno področje v večji meri vodenje enotne politike. Komunalna podjetja na primer, za katera bi odredjal razdelitev občinski ljudski odbor, imajo razširjeno svojo dejavnost na vsem področju mesta.

Stimulativnost sistema

Tudi lestvice, s katerimi se vpliva na razdelitev dohodka, bi bilo treba postaviti tako, da bodo stimulativnejše. Po lestvici iz 32. člena na primer se odvajajo, če presežek dohodka nad minimalnimi osebnimi dohodki presega 25 odstotkov, iz presežka dohodka nad tem odstotkom 20 odstotkov za splošne družbene potrebe, a kolikor del dohodka nad minimalnimi osebnimi dohodki presega 40 odstotkov, se odstotek odvedbe iz tega presežka povzpne na 60 odstotkov (znaten skok, ki lahko precej destimulativno učinkuje, toliko bolj, ker je naslednji razpon v lestvici zelo majhen: od 60 odstotkov na 70 odstotkov). Zdi se nam, da bi bilo treba zaradi stimulacije bolj razvitih podjetij lestvico ublažiti v njenem zaključnem delu, a zaostri v začetnem. Prav tako je zelo šibka stimulacija za ljudske odbore, ker kolikor rentabilnejše je podjetje, toliko se sredstva za splošno družbene potrebe, ki pripadajo odboru, zelo občutno zmanjšujejo (če rentabilnost presega 20 odstotkov, pripada komuni le 1,5 odstotka od presežka nad 20 odstotkov). To vsekakor zmanjšuje interes komune za razvoj gospodarskih organizacij.

Prve pripombe v Sloveniji

Osnutek zakona o razdelitvi dohodkov so sprejeli vsi gospodarski krogi in široka javnost Slovenije z velikim zanimanjem. Vendar ni mogoče reči, da so se do danes že oblikovala konkretna obdelana mnenja, ki bi bila rezultat podrobnejše analize. Vzrok je treba iskati v dejstvu, da je besedilo osnutka zakona o razdelitvi prispelo v Slovenijo nekaj kasneje. Stevilo brošur s srbskohrvatskim besedilom je bilo premajhno, da bi moglo zadovoljiti veliko povpraševanje. Bile so takoj razprodane, slovenski prevod pa bo šele sedaj izšel. Kljub temu pa objavljamo nekaj mnenj, ki že vsebujejo nekatere konkretne stvari.

V gradbenem podjetju »Tehnika« v Ljubljani so mnenja, da novi osnutek zakona o razdelitvi dohodkov za njihove razmere ne bo tako ugoden kakor je letošnja uredba o razdelitvi dohodka. Letošnje leto je za gradbeno podjetje »Tehnika« glede zaposlitve mnogo boljše kakor lansko in zato bo podjetje imelo večji dobiček. V podjetju pa naglašajo, da ta prednost letošnje uredbe ni absolutna, ker imajo nekatera podjetja letos manjši dobiček kakor lani.

V podjetju mislijo, da po predloženem zakonskem osnutku vsa podjetja ne bodo imela enakega štarta. V boljšem položaju bodo tista podjetja, v katerih je razmerje med realiziranimi plačili in vrednostjo skupne proizvodnje majhno. Čeprav določa načrt možnost za razne popravke, vendar mislijo, da objektivno ne bo mogoče, da bi vsem podjetjem zagotovili enake pogoje za štart.

Kljub temu naglašajo, da je že letošnja

Ni najbolj posrečena rešitev, ki jo predlaga osnutek zakona, da je mogoče v breme amortizacije plačevati anuitete za odplačilo posojil za gospodarske investicije. Prav tako ne bi smeli dopustiti možnosti, da se iz amortizacije plačujejo obresti na osnovna sredstva in celo tudi na obratna sredstva. S tem se popolnoma izgublja gospodarski smisel amortizacije.

Kompliciranost sistema

Sprejemajoč postavko, da pogojuje razvojna stopnja gospodarstva in vsa pisarnost, ki je značilna za naše gospodarstvo, tudi precej kompliciran sistem razdelitve skupnega dohodka in sistem raznih instrumentov, bi bilo vendar treba čim bolj težiti k omiljevanju te kompliciranosti. Sam obračun osebnih dohodkov in obveznosti na njihovi osnovi bo v znatni meri obremenil administracijo podjetja (zato nismo za II varianto 36. člena, ker je še bolj komplicirana kakor prva varianta); prav tako bi bilo treba razdelitev prispevka proračunom na posamezne proračune opravljati mimo podjetja (v banki z globalnimi zneski).

Končno bi bilo mogoče izreči nekaj kritike tudi k predlaganemu besedilu zakona. V njem so znatna nepotrebna ponavljanja in nepreciznosti (kaj je na primer z izrednimi dohodki in izdatki? Kolikor se po 86. členu obveznosti za komunalne obrate do družbene skupnosti določajo s pavšalnim zneskom, kakaj raztegnitev 82. do 85. člena, ki regulirajo drugo materijo, tudi na komunalne obrate?).

Morda bi bilo bolj smotrno, da bi se izognili ponavljanjem, ki se pojavljajo med osnovnimi in drugimi določbami zakona, vnesti v osnovne določbe načela, na katerih sloni novi sistem razdelitve, samo materijo zakona pa regulirati z drugimi določbami.

uredba o razdelitvi dohodka, posebno pa načrt, o katerem se sedaj razpravlja, velik korak naprej v primerjavi s prejšnjimi leti. Tega mnenja so tudi delavci, katerih zaslužki so se že letos precej zvišali.

V »Kemofarmaciji«, trgovinskem podjetju, ki je zaključilo prvo polletje z zelo ugodno bilanco, pravijo:

»Osnutek zakona o razdelitvi dohodkov smo šele dobili in zato doslej še nismo mogli proučiti vseh njegovih postavk. Načela osnutka vsekakor pozdravljamo, predvsem zato, ker odpravljajo vse razlike med podjetji raznih vej. Prišli smo do vtisa, da se stvar za trgovinska podjetja ne bo bistveno spremenila, a da bo nova predvsem za industrijo.

Pred podrobnejšim razpravljanjem o osnutku novega zakona smo sklenili izdelati na temelju naše polletne bilance primerjalni obračun po novih instrumentih, ki jih predlaga osnutek. Tak primerjalni obračun nam bo služil za analizo in nam bo najbolj jasno povedal, ali bo novi zakon o razdelitvi dohodkov, če bo ostal takšen, kakor je predlagan v osnutku, za nas ugodnejši od letošnje uredbe o razdelitvi dohodka podjetij.

Predlog o uvedbi minimalnih dohodkov kot osnove za obračun štejemo za dober. Za nas je predvsem važno, da ni kakršnih koli omejitev, ki bi zoževale naše možnosti in našo iniciativo v notranji razdelitvi dohodkov.